

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Серія: Філологія
(мовознавство)**

Випуск 23

Вінниця - 2016

недостаточный уровень культуры устного делового общения может стать причиной значительных экономических потерь. Актуальными сегодня остаются предложения о том, чтобы к характеристике деловых качеств человека прибавлять и языковую характеристику: умеет или не умеет четко и лаконично высказывать свои мысли, поскольку живое устное убедительное общения – важнейший способ многообразного и разнонаправленного влияния на слушателя. Правильная нормированная устная речь может обеспечить скорость взаимопонимания между участниками коммуникативного акта. Выяснено актуальность исследования, что обусловлена необходимостью воспитания сознательного стремления к изучению вопросов культуры профессиональной речи. Обоснованно, что важнейшим аспектом профессиональной языковой подготовки специалистов аграрного профиля являются знания норм современного украинского литературного языка и всегдашнее умелое их использование.

Ключевые слова: устная профессиональная речь, профессиональная культура, культура профессионального общения, языковая подготовка студентов, специалисты аграрного профиля, нормы литературного языка.

Tymkova V. The Development Of The Spoken Professional Language Of Future Agrarians. The article deals with the analysis of accentual and orthoepic norms' impairment of the modern literary Ukrainian language, conformable ethic norms and rules of communication. The reasons of deviation from the orthoepic norms of Ukrainian language, typical mistakes in the conditions of the Ukrainian-Russian bilingualism, their avoidance in the communication of students-agrarians, for insufficient cultural level of spoken business language can cause significant economic losses, are considered. Suggestions on how to add language characteristics to the characteristics of business qualities of the person remain actual nowadays: able or not able to express his/her thoughts clearly and laconically, since live spoken confident language is an important means of diverse and multidirectional impact on the listener. Proper and normalized spoken language can provide quick understanding among participants of the communicative act. The research actuality is reasoned by the necessity of education forming the conscious aspiring to study the questions of the culture of professional speech. It has been grounded that the major aspect of teaching the professional language for future agrarians are knowledge of the norms of the modern literary Ukrainian language and their everyday use.

Key words: the spoken professional language, professional culture, culture of professional communication, language training of students, future agrarians, norm of the literary language.

*Інна Шилінська, Наталія Батрин
(Тернопіль)*

УДК 81'255:81'42

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ І ПЕРЕКЛАДУ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ГАЛУЗІ ЗНАТЬ «ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

Стаття присвячена проблемі формування компетентності інтерпретації і перекладу студентів спеціальностей галузі знань «Інформаційні технології» під час вивчення іноземної мови. Проаналізовано сучасні підходи до визначення професійної перекладацької компетентності та основні моделі перекладу: денотативну, трансформаційну і комунікативну. Виокремлено основні структурні компоненти компетентності інтерпретації і перекладу майбутніх ІТ-фахівців, а саме: предметну, мовну, технологічну і лінгвосоціопсихологічну компетенції, розкрито їх сутнісний зміст, що передбачає знання предметної сфери та термінології галузі, уміння і навички використовувати різноманітні лексико-семантичні трансформації, пізнавально-комунікативні уміння, фонові знання, інтелектуально-мисленнєву і сенсорно-інтуїтивну активність, володіння алгоритмом смислоутворення та готовність до адекватної інтерпретації смислової інформації тексту оригіналу.

Ключові слова: компетентність, інтерпретація, переклад, смисл, ІТ-фахівці.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку науки і техніки в Україні характеризується збільшенням кількості міжнародних контактів наукової спільноти і фахівців із зарубіжними колегами і партнерами. У цьому контексті виникає необхідність обміну

результатами наукових досліджень, встановлення смислового контакту у процесі іншомовної комунікативної діяльності та під час підписання угод і контрактів про співпрацю.

Згідно з вимогами, які висуває сьогодні система вищої освіти до професійної підготовки майбутніх IT-фахівців, вони повинні оволодіти низкою компетентностей, з-поміж яких виокремлюють здатність ефективно спілкуватись іноземною мовою у різноманітних ситуаціях професійної та соціальної реальності, володіння навичками аналітичного опрацювання іншомовних джерел для одержання інформації, потрібної для розв'язання певних завдань професійно-виробничої діяльності. Однак, відсутність систематизованих знань про способи та прийоми процесу перекладу, лексичні, граматичні та стилістичні особливості перекладу призводить до низки труднощів під час інтерпретації та трансляції змісту текстів науково-технічної літератури.

Отож, формування компетентності інтерпретації і перекладу у студентів спеціальностей галузі знань «Інформаційні технології» під час вивчення іноземної мови є одним із актуальних завдань цієї дисципліни і спрямовано на розвиток IT-фахівця як мовної особистості, здатної успішно виконувати функції майбутньої професійної діяльності, адекватно формувати і висловлювати свою думку та інтерпретувати смисл переданої іноземною мовою інформації.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. До питання формування перекладацької компетентності звертаються у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені (Р. Белл, В. Комісаров, Л. Латишев, Р. Міньяр-Белоручев, К.Норд, М. Пресас, Л. Черноватий, О. Швейцер та ін.). Утім, аналіз наукової лінгвістичної і методичної літератури свідчить, що вчені по-різному підходять до визначення сутності перекладацької компетентності і змісту її структурних компонентів.

Оволодіння компетентністю інтерпретації і перекладу передбачає наявність низки компетенцій. Як слушно зауважує А. Хуторської компетентність полягає у «володінні людиною відповідною компетенцією, яка включає її особисте ставлення до цієї компетенції й предмету діяльності» [8, с. 60].

Професійну перекладацьку компетентність Л. Латишев розглядає як сукупність знань, умінь і здібностей, що дають можливість перекладачеві успішно вирішувати професійні завдання [5, с. 12]. До базової складової перекладацької компетентності учений відносить концептуальний (сукупність знань про сутність і специфіку перекладу) і технологічний (сукупність перекладацьких умінь) компоненти, тоді як прагматична складова охоплює специфічний (володіння способами перекладу) і спеціальний (тематика і стилістичний жанр) компоненти.

В. Комісаров у структурі перекладацької компетентності виокремлює мовну, комунікативну, текстотворчу і технічну складові та особистісні якості перекладача [3, с. 326].

На думку О. Швейцера, перекладацька компетентність – це здатність повною мірою розуміти зміст тексту оригіналу, що, у свою чергу, передбачає особливе перекладацьке володіння двома мовами, здатність до перекладацької інтерпретації вихідного тексту, володіння технологією перекладу, знання мовних норм і правил перекладу, знання стильових і жанрових норм, фонові знання, творчі здібності до перекладу [9, с. 28].

Р. Белл розглядає перекладацьку компетентність як комплекс, до складу якого входять наступні компоненти: знання мови перекладу і мови з якої здійснюється переклад, знання предметної сфери перекладу, контрастивні знання і вміння кодування/декодування (комунікативна компетенція). Крім того, учений зазначає, що перекладацька компетентність передбачає володіння граматичними, соціолінгвістичними, дискурсивними і стратегічними навичками [10].

Сказаним зумовлена доцільність визначення сутнісного змісту компетентності інтерпретації і перекладу, зокрема **метою статті** постане виокремлення структурних компонентів компетентності інтерпретації і перекладу студентів спеціальностей галузі знань «Інформаційні технології». Основним **завданням** дослідження є обґрунтування змістового наповнення виокремлених компонентів означеної компетентності.

Труднощі щодо однозначного трактування терміну «перекладацька компетентність» зумовлені передусім складною полісемантичною природою самого терміну «переклад», який розглядається науковцями як вид діяльності чи процес вираження значення слова, речення, тексту мови оригіналу засобами іншої мови. Також неоднозначним є і термін «інтерпретація»,

Будь-який процес діяльності передбачає певний алгоритм дій, тобто для того, щоб виконувати певні дії, потрібно знати як це робити, володіти відповідними методами і прийомами. Для успішного здійснення перекладу науково-технічних текстів важливо найточніше передати їй суттєвіший зміст. Для цього студенти повинні знати основні прийоми і способи перекладу та застосовувати їх на практиці. Оскільки до складу науково-технічної лексики входить достатньо велика кількість термінів, які не мають точного еквіваленту у мові перекладу (*force feedback, glove, thick Ethernet, ZigBee etc.*) то для адекватного розуміння їх смислу у певному контексті використовуються різноманітні лексико-семантичні трансформації: антонімічний чи описовий переклад, контекстуальна заміна, компресія, декомпресія, конкретизація, генералізація значення. Уміння і навички використовувати ці прийоми під час письмового чи усного перекладу (запорукою успішної інтерпретації фахового тексту і становлять *технологічну компетенцію* компетентності інтерпретації і перекладу майбутніх ІТ-фахівців.

З позиції семіосоціопсихологічного підходу (Т. Дридзе) «ефект діалогу» або смисловий контакт у процесі текстової діяльності можливий лише на основі ідентифікації (самоототожнення) суб'єкта текстової діяльності з проблемною ситуацією інших суб'єктів. Отже, ефективність перекладацької діяльності обумовлюється не лише особливостями цієї діяльності, а і семіосоціопсихологічними особливостями самого перекладача. До таких особливостей відносимо рівень пізнавально-комунікативних умінь, фонових знань інтелектуально-мисленнєвої і сенсорно-інтуїтивної активності та готовності до адекватної інтерпретації смислової інформації тексту оригіналу. Отже, виокремлюємо *лінгвосоціопсихологічну компетенцію* у структурі компетентності інтерпретації і перекладу майбутніх ІТ-фахівців. Застосування означених умінь у професійній діяльності ІТ-фахівців сприятиме адекватному тлумаченню тексту оригіналу, пошуку смислу висловлювання, який зумовлений соціокультурним чи професійним середовищем, а також ідентифікацією застосованих у тексті мовних одиниць.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Сформованість компетентності інтерпретації і перекладу студентів спеціальностей галузі знань «Інформаційні технології» передбачає володіння предметною, мовною, технологічною і лінгвосоціопсихологічною компетенціями і свідчить про рівень їх професійної підготовки та особистісного розвитку. Під час перекладу та інтерпретації іншомовної літератури відбувається формування мовної особистості фахівця, здатної до успішного виконання функцій професійної реальності. Тому, наступним етапом нашого дослідження постане пошук відповідних методів, форм і засобів формування компетентності інтерпретації і перекладу студентів спеціальностей галузі знань «Інформаційні технології» на заняттях з вивчення іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации: проблемы семіосоціопсихології / Т. М. Дридзе ; [отв. ред. И. Т. Левыкин]. – М. : Наука, 1984. – 268 с.
2. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И.А.Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 222 с.
3. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В. Н. Комиссаров. – М. : Издательство "ЭТС", 2001. – 424 с.
4. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : Підручник./ І. В. Корунець. – Вінниця: Нова Книга, 2003 – 448 с.
5. Латышев Л. К. Технология перевода: Учеб. пособие для студ. лингв. вузов и фак-в. – 2-е изд., перераб. И доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 320 с.
6. Мірам Г. Алгоритми перекладу: Вступ. курс з формалізації перекладу (англ. мовою) / За ред. М. Даймонда. – К. : Твім інтер, 1998. – 176 с.
7. Чарычанская И. В. К вопросу о переводческой интерпретации / И. В. Чарычанская // Язык, коммуникация и социальная среда. – 2004. – Вып. 3. – С. 63–71.
8. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58 – 64.
9. Швейцер А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. – М.: Наука, 1988. – 215 с.
10. Bell R. T. Translation and Translating. L.: Longman, 1991. – 298 p.
11. Presas M. Investigating Translation. : Selected papers from the 4th International Congress on Translation, Barcelona, 1998. – 294 p

Кравченко Нина. Темпоральна організація просительних и благодарственных молитв в англиканском богослужении.....	217
Марусич Анна. Лингвальные особенности стандартных фраз в судоходном дискурсе..	223
Матковська Ганна. Співвідношення архітектонічного й композиційного аспектів структури художнього твору.....	227
Одинецька Людмила. Метафора родинності в українському публіцистичному дискурсі.....	231
Скобнікова Оксана. Лінгвотекстові характеристики та типологія кіносценаріїв.....	235
Шморгун Інна. Вживання евфемістичних комунікативів у гендерно зумовленій поведінці персонажів сучасної англійської драми.....	241
V. ЗІСТАВНЕ ВИВЧЕННЯ МОВ. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	246
Багрій Ганна, Герасімова Оксана. Особливості передачі англійських пареміологічних одиниць українською мовою.....	246
Вуколова Виолетта. Феномен бilingвизма: проблематика и аспекты изучения.....	249
Іваницька Наталя. Функціонування англійських еквівалентів українських лінгвістичних метаодниць у світовому науковому інформаційному просторі.....	254
Козачук Андрій. Відхилення від авторського мовостилу при перекладі фразеологізмів (на матеріалі перекладів Роми Франко).....	258
Комарницька Оксана, Германська Ірина. Проблеми автоматичного лінгвістичного аналізу тексту в контексті систем оцінювання знань.....	265
Назаренко Наталія, Мисечко Ольга. Особливості перекладу художніх текстів.....	269
Руденко Наталія. Ways of Modality of Rendering of Atypical Interrogative Sentences in English and Ukrainian.....	275
Таценко Наталія. Корпусна лінгвістика як методологія сучасних філологічних наукових розвідок.....	280
Тимкова Валентина. Удосконалення усного професійного мовлення студентів аграрного профілю.....	286
Шилінська Інна, Батрин Наталія. Формування компетентності інтерпретації і перекладу в студентів спеціальностей галузі знань «Інформаційні технології».....	291
РЕЦЕНЗІЇ. ВІТАННЯ. ОГолоШЕННЯ.....	296
Іваницька Ніна. Рецензія на монографію Т.Є. Масицької «Типологія семантико-синтаксичних реченневих залежностей (Луцьк : ПВД «Твердиня», 2016. – 416 с.).....	296
Лазаренко Наталія. Подвижницька освітня й наукова діяльність Ольги Миколаївни Куцевол.....	298
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	303